

Tormay Béla szerepe az állattenyésztésben

Ahhoz, hogy pontos képet kaphassunk Tormay Béla sokoldalúságáról, hogy megtudjuk, milyen ember is volt valójában, hogy e kiváló férfiú tetteiről szólhassunk, ismernünk kell közéleti munkásságát, az állattenyésztés és állategészségügy fellendítéséért tett lépéseit. Szükséges ezt megtenni azért is, mert Tormay Béláról keveset és kevesen tudnak, pedig állattenyésztési kultúránk legmarkánsabb egyénisége volt. Fáradhatatlan lendülettel, mindig megújulni képes szellemi erővel, áldozatos és kemény munkával építette és irányította a magyar állattenyésztés és mondhatni az egész magyar mezőgazdaság sorsát.

A mezőgazdasági szakoktatás szervezetének kiépítésében jelentékeny feladat jutott Tormay Bélának. Aki, mint tanár, majd igazgató, és főigazgató, végül, mint a Földművelésügyi Minisztérium szakoktatási főosztályának vezetője, közel fél évszázadon át irányította a gazdasági tanintézetek fejlődését. Nagy érdemeket szerzett ezen kívül az állatorvosi szakoktatás terén is, mert nem csak az állatorvosi intézetet szervezte éles előrelátással és sok gyakorlati érzékkel, hanem megvetette további fejlődésének alapjait és közreműködött modern irányba való terelésében.

Első legjelentősebb megbízása a Pesti Állatgyógyintézeti és a Keszthelyi Gazdasági Tanintézeti tanárkodás után az 1868-ban alapított Debreceni Gazdasági Tanintézet igazgatása volt. Ugyanis 1869. január 23-án helyezték Debrecenbe Tormayt, mert a tanintézetben az egyes tanszékek még nem voltak teljesen felszerelve, sőt a tanári állások egy része sem volt betöltve, elsősorban tehát alkalmas tanerőkről és az intézet megfelelő felszereléséről kellett gondoskodnia. Debreceni működése nekünk, a Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrumán belül működő Tormay Béla Szakkollégium hallgatóinak különösen nagy jelentőségű, hiszen a munkájával megszilárdította az akkori gazdasági Tanintézet helyzetét, mellyel egyben biztosította továbbfejlődését. Hamarosan rendet és fegyelmet teremtett. Fáradozásainak örvendetes eredménye volt, hogy az intézet hallgatóinak száma növekedett, olyannyira, hogy a városban rendelkezésre álló intézeti épületek szűknek bizonyultak és kibővítésre szorultak.

Az igazgatói teendőik ellátásán kívül, Tormay tanította az állattenyésztést, anatómiát és élettant. Előadásaiban arra törekedett, hogy gyakorlatias irányban, lehetőleg szemléltető módon tanítson. Kiváló rajztudása segítette annak az 50 db képnek az elkészítésében, amelyek a háziállatok morfológiai bélyegeit és mikroszkópos készítményeket mutat be. Rendbe hozta egyúttal a Gazdasági Intézet birtokát, megfelelő módon beosztotta és befásította, hogy a futóhomokos terület könnyebben megművelhető legyen.

Tormay kezdeményezésére jött létre 1870-ben a kormány és a Debreceni Református Főiskola között az a megállapodás, hogy a tanítóképző növendékei részére a gazdasági intézet tanárainak részvételével mezőgazdasági tanfolyamot szervezzenek, melyen a növénytermesztést, a kertészetet, az állattenyésztést gyakorlati irányban tanulhassák a leendő néptanítók. Itt Debrecenben Tormay népszerű előadásokat honosított meg a mezőgazdasági kérdésekről, amelyet már akkor is sokan látogattak. 1870-től folyamatos agrometeorológiai megfigyeléseket végzett Debrecenben. A megfigyelések eredményeit folyamatosan regisztrálta, saját kezűleg készítette a klímaívket és a Gazdasági Tanintézetben beindította ennek a tárgynak az oktatását.

Debrecenben közel 5 évet töltött és innen áthelyezték a Pesti Állatgyógyintézethez tanárnak. 1873. október 11-én az újonnan szervezett állattenyésztési tanszékhez a császár Tormayt nevezte ki nyilvános rendes tanárrá. Itt, mint legfiatalabbat a tanártestület jegyzőjévé választották. Ebben a minőségében hamar megismerkedett az intézet szervezetével, és látta, hogy az a gazdasági élet követelményeinek már nem felel meg. Így hozzáfogott azokhoz az előkészítő munkákhoz, amelyeknek eredménye egy szervezeti szabályzattervezet lett, melyhez 1875-ben a minisztérium hozzájárult, és még ebben az évben jóváhagyta Ferenc József császár is, és Tormayt pedig igazgatónak nevezte ki. Tormay igen jól tudta, hogy elsősorban az intézet tanárainak tudományos értéke emelheti az oktatás színvonalát. Minden törekvése arra irányult, hogy az egyes tantárgyak előadóinak és az osztályok vezetőinek olyan elismert tudományos férfiakat nyerhessen meg, akiknek már jó hangzású nevük van a tudomány terén. Az intézet szűkös viszonyai és célszerűtlen berendezése azonban útját állták a további fejlesztésnek

1878-ben a kormány megbízta Steindl Alajos tanárral együttesen az intézet terveinek és költségvetésének elkészítésével. 1879-ben elkezdték az építkezést, 1880 végére a Rottenbiller utcában elkészült az új modern intézet, amely már akkor megvalósította azt, az azóta általánosan elismert elvet, miszerint az egyes tanszékek céljaira szolgáló intézeti helységek külön pavilonokba legyenek elhelyezve. Ez a rendszer abban az időben teljesen új volt, ezért a Budapesti Állatorvosi Intézet beosztását sokáig mintaszerűnek tartották. Az újjászervezéssel és alkalmas új helységekbe való átköltözéssel indult meg a magyar állatorvosi iskola fokozatos fejlődése. E gyors fejlődés megindításában és előmozdításában nagy érdemei voltak Tormaynak, mert éles elméje és nagy gyakorlati érzéke, már akkor felismerte az állatorvosi tanítás nagy közgazdasági és tudományos jelentőségét. Az intézmény fontosságáról meg tudta győzni a Földművelődésügyi Minisztérium vezetőit is, akik azután megteremtették további haladásának előfeltételét. Továbbá nagy része volt abban is, hogy az új intézményben új szellem honosodhatott meg, és a tanítás szélesebb tudományos alapot nyert, mivel a tanszékek számát is igyekezett szaporítani, ami lehetővé tette, hogy az össze nem illő szakok szétváljanak, az előadások szakszerűbbek legyenek, és az egyes tantárgyak előadói szakmájuk önálló művelése alapján tudományos munkásságot fejthessenek ki.

Még be sem fejezte az állatorvosi tanintézet és a vele kapcsolatos intézmények szervezését, már újabb feladatok elé állította rátermettsége és a kormány bizalma. 1880-ban megbízták a Földművelés-, Ipar- és Kereskedelemügyi Minisztérium Állattenyésztési és Állategészségügyi Osztályának megszervezésével. Alapvető munkásságot kellett itt is végeznie, mert keresni, nevelni, tanítani kellett először azokat a tisztviselőket is, akiket az új munkakör szolgálatába kívántak állítani.

Amikor a kormány elhatározta, hogy az ország állattenyésztésének fellendítésére, és jövedelmezőbbé tételére nyugati állatfajtákat kell importálni, 12 éven át, maga Tormay vezette az állami importokat. Kezdetben főleg hollandi és kuhlandi fajtákkal kísérleteztek, később azonban a hazai viszonyokban inkább megfelelő és könnyebben honosodó szimmentáli és pinzgauai szarvasmarha fajtákat igyekeztek honosítani.

Kevés megszakítással már 1880-tól kezdve vezette a minisztériumban a mezőgazdasági szakoktatás ügyeit. Tormay önálló gazdasági főiskola szervezését sürgette, amely csak az előadók, és tanítási eszközök tekintetében állt volna kapcsolatban a többi főiskolával. Gróf Széchenyi Pál földművelődésügyi miniszter 1882-ben elrendelte a mezőgazdasági és erdészeti főiskola szervezési munkálatainak megkezdését, melynek vezetésével Tormayt bízta meg.

1886-ban az összes gazdasági tanintézetek és a szarvasmarha tenyésztés érdekében felállított telepek főigazgatója lett, 1888-ban pedig gazdasági főigazgatónak nevezték ki. 1896-ban Darányi Ignác földművelődésügyi miniszter megbízásából szervezte az állattenyésztési és tejgazdasági felügyelőségeket, amely intézmények alkalmas szakembereket állítottak a kormány szolgálatába az állattenyésztés érdekeinek védelmére.

Tormay kezdeményezésére jöttek létre a gazdasági akadémiákkal kapcsolatos, vagy önálló kísérleti intézmények, mivel mind a szaktudományok, mind a gyakorlati mezőgazdálkodás érdekeinek leghatásosabb fejlesztői a jó szervezeti kísérleti intézmények.

1901-től államtitkári teendőkkel lett megbízva. Olyan kiterjedt és felelősségteljes munkakört kellett betöltenie és ellátnia, amelynek csak Tormay rendkívüli nagy munkaereje tudott sikeresen megfelelni.

/Forrás - Grünvaldné Szűcs Éva (1994): Tormay Béla élete és munkássága (szakdolgozat), Gödöllő/